

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 din

za pol leta 30 din

za vse leto 60 din

Posamezne številke 150 din

V zamestvo celoletna naročnina 90 din

Ljubljana, 8. aprila 1938.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana štev. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Dr. I. Š.:

Neomajniki in kažiprstniki

V teku preračunske razprave v senatu, ki jo je glasom zatrdila »Jutra« nosil senatorski klub JNS, čeprav šteje sedaj ravno 16 udov, se je dostikrat oglasil dr. Albert Kramer. Res osvežujoče učinkuje vest, da se je gospod senator potrudil izreči v splošni debati tudi to, da šteje tajno in sorazmerno volilno pravico za bolj primerno kot pa sedanjo ureditev te pravice. Podpora tajne in sorazmerne volilne pravice s te strani je že zato značilna, ker je bil dr. Kramer ud vlade »nacionalne koncentracije« (narodne osreditve), ki je odgovorna za zakon o volitvah narodnih poslancev z dne 10. 9. 1931 in za zakon o društvih, shodih in posvetih z dne 18. 9. 1931, ne glede na njeno odgovornost za ustavo z dne 3. 9. 1931.

Z zakonom o volitvah narodnih poslancev z dne 10. 9. 1931 je bila namreč uvedena v naši državi prvič ustna, t. j. javna volilna pravica. S tem zakonom je bila pa tudi uveljavljena posebna vrsta sorazmernosti volitev; seznam, ki zbere navadno peščico oddanih glasov, dobi takoj in vnaprej tri petine vseh mandatov, ostanek, t. j. dve petini mandatov si pa razdeli z ostalimi sezname po d' Hontovem sorazmernem računu. Prištevši vmesne določbe zakona (in prav takrat izdanega zakona o društvih itd.) se je volitev 8. 11. 1931 »mogla« udeležiti le ena vrsta politikov, namreč le tisti, ki jih je za kandidate postavil nosilec — Peter Živković. Med temi je bil tudi naš vneti pripadnik tajne in sorazmerne volilne pravice, dr. Albert Kramer, ki po nezapisanem pravilu takratnega političnega bontona ni smel imeti nobenega »sokandidata«. Pri takem stanju bi se bilo utegnulo zgoditi, da bi bil naš vneti pripadnik tajne in sorazmerne volilne pravice izvoljen tudi z enim samim glasom; svojega lastnega glasu je moral pač biti gotov, najsi bi ga bil oddal ustno.

Prav nobenega povoda nimamo dvomiti, da je bil dr. Kramer pripadnik tajne volilne pravice, poboljšane s sorazmerno porazdelitvijo mandatov, že leta 1931. Tem bolj živo se zato lahko zamislimo v težke dušne borbe, ki jih je moral prestati, ko je podpisal zakon nasprotnih načel, ali ko je zaradi tega zakona moral v »Jutra« brati uvodnike (če jih ni celo sam napisal), v katerih hvali gornji zakon kot izraz pravičnega prehoda v demokracijo, kot sredstvo pravične in dostojne, čezosebne volilne borbe in podobno. Za zlobno podtikanje štejem govorice, da bi bil dr. Kramer, tako ugleden ud vlade nacionalne koncentracije in pridobljen za njo v spodnji dvorani graščine Grimšice pri Bledu, pristal na gornji volilni zakon le zaradi tega, ker v resnici sploh ni imel nobenega vpliva v vladi in ker se je spomnil, da je zakon tako samo začasen. Te govorice namreč pripisujejo dr. Kramerju marionetno vlogo v vladi in neznanje prava, spričo in zaradi katerega naj bi bil spregledal, da velja tako vsak zakon samo toliko časa, dokler se ne spremeni ali odpravi. Tem govoricam zatorej na noben način ne verujemo; saj nas živa sodobnost vsak dan sproti uči, da strežes lahko svojim idealom iz opozicijske dobe tudi tako, da ravnas nasprotno, n. pr.: če si za uvedbo tajne volilne pravice, lahko mirno prepustiš borbo za njo drugim, sam se pa poslužiš ustne volilne pravice. Ker si v duhu vendarle za tajno volilno pravico, ti ni še treba biti še z dejanjem za njo.

Spričo take sodobne oblike neomajnosti in odprte politične delavnosti si ne moremo kaj, da se ne bi veselili pozornosti, ki jo je posvetil naš vneto-zvesti pripadnik tajne volilne pravice in njene sorazmernosti v teku preračunskih razprav društvu in slovenskemu tedniku, katerega ime in obstoj se sicer v časopisju concerna, ki mu je gospod senator še vedno ud, ne omenja preveč rado. Res je poročal o tem samo tisti »Slovenec«, katerega vesti po mišljenju »Jutra« niso vedno resnične, vendar si je težavno predstavljati, da bi mogel biti tako zelo konkreten dvogovor, kakor je naslednji, kratko in malo iz trte zvit, Dr. Kramer

se je namreč dotaknil tudi dejstva, da se je pod varstvom režima »ustanovilo v Ljubljani celo društvo, ki ima nalogo pripravljati slovenski narod na samostojno državno življenje«, senator Smodej pa je hotel vedeti, katero društvo bi bilo to. Nato je dr. Kramer — tako vsaj opisuje »Slovenec« z dne 24. 3. t. l. na drugi strani v prvem levem stolpcu in petem odstavku — odgovoril: »Slovensko društvo in njegovo glasilo Slovenija!« Senator Smodej je k temu še vprašal: »Ali je to naše društvo?«, dr. Kramer pa je pojasnil, da ni.

Prepričani, da take podrobnosti in določnosti gotovo niso nastale šele v uredništvu »Slovenca«, temveč res že v senatu in v teku omenjenega dvogovora, hočemo z zmernostjo, ki nam jo nalaga čas, obrazložiti izkustva, ki smo si jih pridobili iz zaznanja tega dvogovora. Menimo, da ta izkustva ne bodo škodljiva tudi dr. Kramerju, ki se je v senatu izdal, da prebira »Slovenijo« vsaj toliko natančno, kolikor mu je to — v okviru pogojev, nastalih tudi leta 1931 — dano. Dostaviti pa moramo, da so ta izkustva popolnoma osebna izkustva pisca. Krivo bi torej storil, kdor bi jih posplošil in pripisal kar celemu »Slovenskemu društvu« in »njegovemu« glasilu »Sloveniji«.

Že v uvodu smo mimogrede opozorili, da dr. Kramer ni sodeloval samo pri uveljavljanju zakona o volitvah narodnih poslancev, temveč tudi pri uveljavljanju zakona o društvih, shodih in posvetih. S tem nismo hoteli namigniti, da bi bil dr. Kramer sodeloval samo pri teh zakonih, Bog ve, da ne.

Pač pa nam opozoritev na sodelovanje dr. Kramerja pri zakonu o društvih, shodih in posvetih pomaga k spomnu, da v tem zakonu ne najdemo nobene besede o tem, da bi se smela ustanoviti samo taka društva, ki imajo ali uživajo »varstvo režima«, temveč opisuje zakon samo, da se društva smejo ustanoviti le z dovoljenjem oblasti. Če oblast — sledeč zakonu — kako društveno ustanovitev dovoli, s tem še ne vzame društva v »varstvo«, temveč samo prizna, da obstajajo v zakonu zahtevani pogoji za dovolitev ustanovitve društva. Kako je torej mogoče, da vidi dr. Kramer — soustvaritelj zakona — že v dovolitvi ustanovitve določenega društva »varstvo režima«, s katerim se greje tisto društvo? Najbližje pri roki nam je razlaga, da je bil — vsaj stvariteljem zakona —

Za jasnost pojmov

V letošnjem prvem »Planinskem vestniku« poroča dr. Josip Tomišek o Kugyjevi knjigi »Iz mojega življenja v gorah«, ki jo je prevedla M. M. Debelakova. Med drugim se dotika tudi planinskega izrazoslovja:

.....Rekel sem: »planinska« simfonija; po besedah Debelakove bi moral reči: »hribovska« simfonija. Pa ne bomo tako rekli, ker nikakor ne moremo obravnavati, da je »Bergsteiger« prevedla s »hribovec« in da zato tudi govori o »hribovstvu«. Hribovec je stalni prebivalec v hribih, kakor gorjanec; mi pa, ki zahajom zaradi planin v planine, smo »planinci«; to ime je zdaj povsod prodrlo, kakor se razvija »planinstvo« (pa ne »hribovstvo« in ne »gorstvo«, ne »gorohodstvo« — dobessedno iz Bergsteigen).Planinci smo, alpinisti so med nami posebna vrsta, predvsem plezalci.

V tem poročilu je pa več ko ena pojmovna neskladnost in nejasnost.

Najprej in bolj mimogrede: res da je hribovec stalni prebivalec v hribih, kakor gorjanec, res pa je tudi, da pomeni planinec prav tako še v Pletersniku stalnega prebivalca planin. Torej kakor gorec, kakor hribovec, hribljan, hribar ali hribnik, kakor gorjan ali gorjanec. S slovarsko razlago torej ne pridemo daleč. Res pa pomeni danes beseda planinec dejansko tistega, ki zahaja, ka-

zakon o društvih sredstvo za razlikovanje med društvi, ki imajo »varstvo režima« in med onimi, ki ga nimajo. Sredstvo, da se društva, ki ne strežejo koristim stranke, ki je sestavila takratni režim kot »edino mogoče orodje«, uničijo, društva v okviru stranke pa zavarujejo. Seveda tega namen na ni bilo mogoče v določilih zakona izreči, ker bi potem ne bilo mogoče v nebo kovati, kar se je takrat in še pozneje čez mero tja pribijalo, temveč je bilo treba — gornji namen — skriti v iznajdbo, pri kateri ima res režim nacionalne koncentracije avtorsko pravico: namreč v znameniti prosti preudarek, ki ga dajejo zakoni tiste dobe oblastem, katerih organi so pa obupno odvisni od stranke, ki sestavlja režim.

Če je tako, potem je dr. Kramer z očitkom, da se je v Ljubljani pod varstvom režima ustanovilo nekakšno društvo, nepremišljeno odkril neko miselnost, o kateri bi bilo veliko bolj pametno molčati, zlasti v časih, ko poudarjaš svojo pripadnost k tajni in sorazmerni volilni pravici. Zagotavljanje pravičnosti in potrebnosti dotičnih zakonov bi bilo potemtakem tudi zelo nepristno! In vendar jih je »Jutra« s tem branilo, ko je bilo po padcu Uzunovića prvič nekaj časa mogoče malo prosteje pisati o delovanju režimov od leta 1929 dalje.

Kar se tiče ogorčenja dr. Kramerja nad društvom, ki »pripravljajo slovenski narod na samostojno državno življenje«, naj se nam ne zameri, če povemo, da nas je spomnilo na vzajemno ovažanje dveh taborov Ljubljane pred c. kr. ministri na Dunaju. Tega nevsječnega spomina nas tudi vprašanje senatorja Smodeja, če je to »naše društvo«, ni razbremenilo. Meje delovanja Slovenskega društva so v potrjenih pravilih. Po mnenju dr. Kramerja se torej že izvrševanje pravil sme podrediti pod pojem »samostojnega državnega življenja«, priprave nanj. Če trdi kaj takega dr. Kramer, ne trdi samo tega, kar je napisano, temveč očita veleizdajo, na previden, toda razločen način. Dr. Kramerju je unitarizem alfa in omega snovanja, zato mu samobitno življenje pokrajini ni krepitev države, temveč njeno razdiranje, čeprav mora vedeti, da je res in prav nasprotno. To mora tako dobro vedeti, kakor ve, da nikoli ne bi bil unitarist, če bi bil predstavnik večinske politične skupine v Sloveniji. Kajti kot unitarist bi kaj takega sploh ne mogel postati, in če bi bil večinski predstavnik postal šele unitarist, bi prenehal biti večinski predstavnik, kakor se je to došlo še z vsakim takim »spreobrnjencem« zgodilo. O kažiprstniki!

kor opredeljuje dr. Tomišek pravilno, zaradi planin v planine, pri čemer pomeni planina goro, zlasti plano, brezdravno goro. Zato ni planinec, ki gre v planine, v gore, iz drugih namenov, kot pastir ali lovec, kot znanstvenik, kot športnik. Beseda planinec, planinstvo je dobila torej v slovenskimi popolnoma določno vsebino, ki se je od prvotne že docela oddaljila. In sicer se lahko reče, da je dobila isto vsebino, kakor jo ima tujka alpinizem. Takoj si bomo v tem pogledu na čistem, če si tudi to besedo ogledamo od blizu.

Beseda alpinizem je prvič mednarodna in drugič natančno opredeljena. Označuje povsem določeno gibanje in s tem tudi naziranje. Ni še vsak alpinist, ki gre v goro. Saj navsezadnje celo ni treba, da bi alpinist moral hoditi po vrhovih, kakor bi bil sicer tak izjema. Tenko je to ločil angleški »Alpine Club«, ki je že takoj v začetku postavil znanstveno ali umetniško delo o gorah in isto vrsto s težavnim gorskim vzponom.

Pojem alpinizem ni torej nikjer in ni bil nikoli v kaki nujni zvezi s plezanjem.

Kadar gre pa ne samo za mednarodne besede in pojme, ampak tudi za mednarodne pojave, kakor je alpinizem, bomo morali pač tudi Slovenci pri njihovem pomenu ostati, in ne gre, da bi jim podtikali nov pomen, kakor to dela dr. Tomišek.

Modno blago!

Nogavice, rokavice, vsakovrstno damsko in moško perilo, žepni robci, brisače, ogledala, ščetke, turistovske potrebščine dobite

n a j c e n e j e

pri Petelinc, Ljubljana

ob vodi, blizu Prešernovega spomenika

Če se rabi beseda kjer koli drugače, se rabi tako pač iz nevednosti. Ni pa, da bi dajala nevednost noto in ton. In če dr. Tomišek še celo domači besedi hribovec ne da jemati prvotnega pomena, kar bi navsezadnje vsekako laže šlo, pri tujkah z določenim pomenom to gotovo ne gre, če se nečemo smešiti pred svetom.

Rekli smo že, da je slovenska beseda za alpinizem planinstvo. Smiselno, po svojem razvoju in po dejanski rabi. Tega se je prevajalka Kugyjeve knjige gotovo zavedala ali pa je vsaj istoznačnost čutila. Tudi nemška beseda »Bergsteiger« ni isto kakor alpinist. Če torej ni Debelakova prevedla »Bergsteiger« s »planinec«, jo je vodila vsaj v podzavesti bojazen, da bi mešala pojme in s tem kalila jasnost. Pomagala si je s »hribovcem«, ki se danes dejansko pri mlajših gorohodcih v tem pomenu rabi. Hribovec označuje pri njih tehnično plat: tistega, ki hodi in pleza po gorah. Poiskali so drugo besedo, ker čutijo, da beseda planinec ne odgovarja za goli pojav hoje po gorah.

Trditve, da je gorohodec germanizem, napravljen po vzoru »Bergsteiger«, je brez podlage in izhaja iz miselnosti tistih časov, ki je povsod slutila germanizme, pa pri tem često zamešala

prave domače besede, ki so se ji zdele v tem pogledu sumljive. Predvsem ta trditve že smiselno ne odgovarja: »Steiger« ni hodec, in torej niti ni res, da bi bilo »gorohodstvo« dobesedno iz »Bergsteigen«.

Gorohodstvo je odmišljeno iz živega pojava, iz hoje po gorah. Zato logično ne more biti germanizem, ali kvečjemu takrat, če bi bila tudi »hoja po gorah« germanizem. Tisti, ki hodi po gorah, je pač hodec po gorah, ali kratko gorohodec. Dokler se ne udomači drug izraz, je ta beseda gotovo dobra, ker je tvorjena pravilno. Res je, da slovensčina sestavljenk nima rada, zlasti ne takih, ki je prva beseda v njih samostalnik. Nima jih rada, a vendar jih ima in pozna, tudi v ljudski govorici: senosek, vinogradnik, strahopetec in druge. Res torej tudi za gorohodca ni bilo treba hoditi v tujino po zglede. Dokler se za ta določni pojav ne udomači drug izraz, ga bo treba zmeraj izražati s tako ali podobno tvorjeno besedo. Razen če se hočemo vrniti k staremu hribovcu, ki se pa v življenju ni obnesel, ker tudi pojmovno ni ustrezal, in ki ga torej res ne kaže obujati od mrtvih.

Tisti pa, ki mu gorohodec ni po volji, naj misli in poskuša naprej. Gorovec bi bila na primer taka beseda, ki se je tudi dejansko v tem smislu že rabila in ki doslej še za noben pojav in pomen ni izrabljena. Sicer pa živi jezik ne počiva. Če se torej komu zdi, da bi znal ta pojav označiti nazorneje, plastičneje, naj preskusi svojo jezikovno ustvarjalno sposobnost. In če bo znal hkratu tudi prislunhiti živi ljudski besedi, ga bo morebiti našel.

Zdelo se nam je vredno, da smo se nekoliko dlje pomudili ob tem poročilu. Kajti zlasti v našem planinstvu je bilo zmeraj premalo načelne jasnosti. Že nekajkrat smo opozorili na to, kako se zanaša v planinstvo športno tekmovalje, torej nekaj, kar je planinstvu načelno in bistveno tuje. Samo zaradi take nejasnosti je tudi mogoče, da obstajajo pri Slovenskem planinskem društvu posebni odseki, ki naj goje težko gorohodstvo, pa se imenujejo — alpinistični!

Ne more biti v dolini jasno, če je v višavi megla. Predvsem si mora biti torej glede teh pojavov in pojmov na čistem planinski obzorju.

Kajti naj ne hodi od zadaj, ki hoče voditi.

Opazovalec

Dr. Kramer, „Slovensko društvo“ in „Slovenija“

V »Slovencu« od 24. letošnjega marca smo brali, da je trdil dr. Kramer v senatu, da se je ustanovilo v Ljubljani društvo, ki ima nalogo, pripravljati slovenski narod na njegovo samostojno državno življenje. Na vprašanje senatorja Smodeja, katero društvo je to, je odgovoril dr. Kramer: »Slovensko društvo in njegovo glasilo „Slovenija“.

Ker bi bili radi dobili natančno besedilo, smo listali v senatnih zapisnikih, listali tudi po belgrajskih listih. Toda nikjer niso omenjene te besede. Prav tako jih ni priobčilo »Jutro«, ki sicer zmeraj prinaša Kramerjeve govore, pa če so še tako majhnega pomena. Po drugi strani je pa spet popolnoma nemogoče, da bi si bil kdor koli tista namigovanja izmislil, kajti preveč so v skladu z dr. Kramerjevo edinstveno miselnostjo. Očitno jih je torej nekdo v senatnih zapisnikih zabrisal. In bržkone je bil to dr. Kramer sam.

Predvsem stvarno pojasnilo: »Slovenija« ni glasilo Slovenskega društva. Naš list seveda spremlja s simpatijami delo tega društva za slovensko omiko in za slovensko narodno samobitnost. Enako, kakor dela to tudi pri vseh drugih organizacijah, če in kolikor služijo slovenski stvari.

Naša naloga zato ni, da bi branili Slovensko društvo pred podobnimi namigovanji in spogledovanji s »pristojno oblastjo«. Vendar je pa stvar taka, da jo moramo nekoliko nazorneje in določneje predstaviti slovenskemu človeku.

Dr. Kramer mora za svoje obtožbe imeti vendar neko osnovo. Ta osnova pa more spet sloneti na popolnoma določenih dogodkih in dejstvih, v tem primeru na društvenem delu. Delo Slovenskega društva pa je precej znano. V javnost je stopilo s tremi javnimi predavanji, razen tega pa je imelo še dvoje predavanj za svoje ude. Očitno so mogla torej samo ta predavanja zboti dr. Kramerja v njegovi edinstveni duši. Oglejmo si jih.

Prvo javno predavanje je bilo o Levstiku, začetniku slovenske proze, oznanjevalcu slovenske omike in socialne pravičnosti. Seveda, tak popoln Slovenec ne more biti jugoslovenu všeč, kajti utegnil bi buditi slovensko zavest. In predavanje o njem mora biti sumljivo. Zakaj ne začenja Slovensko društvo raje z Vrazom, ki je umski oče jugoslovenstva? Kratko in malo, prav nič državotvorna zadeva.

Drugo predavanje je bilo o malem narodu Baskov, — tistih Baskov, ki nočejo zatajiti svojega jezika in izdati svojega naroda in svoje domovine fašistični Španiji. O tistem narodu, ki nima smisla za španski unitarizem in ki hoče živeti svoje samostojno narodno življenje. Res, mar ni, da mora

pravemu jugoslovenu zastati sapa ob takih nezastlišanih zahtevah? Saj bo ta baskovski zgled popolnoma pokvaril Slovence, ki jim gre čedalje manj v glavo, zakaj bi samo plačevali, a od tega ne samo nič pozitivnega imeli, ampak s svojim denarjem še podpirali in vzdrževali ljudi in stvari, ki jih samo izkoriščajo in tlačijo.

Res, tudi to predavanje je z jugoslovenskega stališča jako sumljivo.

Tretje javno predavanje je bilo o slovenskih šolskih knjigah. O tem smo že toliko pisali, da ne bomo zgubljali časa s ponavljanjem. V zadnji številki tako lahko bere vsak spet kedaj o neki posebno smrdeči edinstveni zadevi. Da pa jugoslovenom ne more biti slovenska učna knjiga všeč, to je očitno, in preprosti razlog je ta, ker je pač slovenska. Slovenska učna knjiga bi seveda vzgajala našo mladino v slovenskem duhu. Vzroka dovolj, da je jugoslovenska državotvornost prizadeta z njo.

Tudi nejavna predavanja po pravici ne morejo biti dr. Kramerju všeč.

Takoj prvo predavanje, ki je bilo prvo predavanje sploh, je govorilo o Masaryku. O Masaryku, velikem demokratu in človekoljubu. O tistem Masaryku, ki je dejal, da vsaka diktatura ljudstvo nraštveno kvari. In o Masaryku, ki je rekel, da ne hodimo za Cezarjem, ampak za Kristusom — besede, ki jih jugoslovenska nacionalna cenzura ob volitvah ni dala natisniti.

Sama načela, ki jih je doslej še vsak jugoslovenski državotvornik v dejanju zatajil, kadar in kjer jih je mogel.

Potem pa predavanje o Kočevju. Tam so vendar nekateri jugosloveni tako lepo paktirali z Nemci. Pa bi jim ti utegnili še kaj zameriti, če bo Ljubljana preveč slovensko govorila. In pri volitvah gre za glasove. Torej, vsekako, tudi nič kaj pripravna stvar.

Res, jugosloveni s takim društvom ne morejo biti zadovoljni.

Zdi se nam pa, da je Slovenskemu društvu precej malo do tega, če so zadovoljni z njim. Še več, da bi mu bilo najbrž vse drugo, kakor prijetno, če bi bili zadovoljni z njim.

Pravosodje in enakopravnost slovenščine

Pred kratkim je pri obravnavi preračuna v belgrajskem senatu sporočil minister za pravosodje dr. Simonović, da bo ministrstvo za pravosodje odslej skrbelo za to, da bodo sodišča dobila pravoslovne knjige za knjižnice, in da bo država izdala v svoji založbi tudi zakone, menda predvsem sodnijske.

Del svoje obljube je minister za pravosodje že izpolnil. Slovenska sodišča so že prejela »Knjigo obrazcev« za sodnijske odločbe in pa »Navodila za izvršilne organe«. Prva knjiga, ki je naravnost posneta po »Formularienbuch« nekdanjega avstrijskega pravosodnega ministrstva, samo da je bolj nerodno tiskana, je pa bila tudi slovenskim sodiščem poslana v srbskem jeziku v cirilici. »Navodila« pa v srbohrvaščini v latinici. Gotovo ni bila ne prva ne druga knjiga tiskana tudi v slovenskem jeziku. Slovenska sodišča uradujejo in so dolžna uradovati le v slovenskem državnem jeziku in zato nimata omenjeni knjigi zanje prav nobenega pomena. Denar, ki je iz državne blagajne, kamor se steka tudi slovenski denar, bil dan za tiste izvode teh knjig, ki so bili poslani v Slovenijo, je vržen proč. Ker je pa slovenski jezik po ustavi državen jezik in bi moral biti enakopraven s srbskim in hrvaškim jezikom, je vsak izgovor, da slovenskih sodišč ni toliko kot hrvaških ali pa srbskih, naravnost nedovoljen, ko bi povrh za obe knjigi v slovenskem jeziku znesli stroški za nagrado za prestavo manj kot nekaj deset tisoč dinarjev in bi bili še ti stroški, če bi se knjigi spravili na trg, najbrž pokriti, ker bi jih tudi sodniki in sodni uradniki, gotovo pa tudi odvetniki pokupili nekajkrat toliko, kakor so jih prejela sodišča za knjižnice.

Pa menda nimajo spet kakšni »podrejeni organi« z neslovensko »Knjigo obrazcev« in »Navodila« namena ustvarjati podlago za neslovensko uradovanje v Sloveniji?

Ne vemo, spričo omenjenega dejstva pa dvomimo, če bo belgrajsko ministrstvo za pravosodje, ki bo izdajalo zakone v državnem založništvu, upoštevalo pravice slovenskega jezika. Če že začne ministrstvo za pravosodje z izdajanjem zakonov, je brezpogojno potrebno, da izda vse zakone razen v srbskem in hrvaškem besedilu tudi v slovenskem jeziku. Slovenske izdaje pa bi morali urediti slovenski pravniki, ki so čistemu in pravilnemu slovenskemu jeziku res kos, in ne bi smeli kar na slepo ponatisniti besedila, ki je izhajalo v ljubljanskem »Službenem (prav: uradnem) listu«, ampak bi morali popraviti spake koš so »sreza«, »brak«, »predajati« (namesto izročati) itd., ki jih je bilo večih več kot preveč v »Službenem listu«. Te izdaje bi pa morale imeti tudi pojasnila (motive itd.) ter popolno dosedanje judikaturu, da bi kaj pomenile. Že zaradi jezika bi bilo treba, da bi slovenske izdaje tiskali v Ljubljani.

Na vso stvar opozarjamo poslance iz Slovenije, da naredo ob pravem času potrebne korake.

Novo posojilo in Slovenija

Finančni minister je dobil pooblastilo, da sme najeti notranje posojilo štirih milijard dinarjev, ki se bo obrestovalo po 6%. Posojilo se bo porabilo do polovice za nove železnice in ceste, potem za kmetijstvo in za obrambo.

Kakšen pomen bo imelo to posojilo za Slovence in Slovenijo?

Predvsem bo pomenilo, da pojde spet zanj veliko denarja iz Slovenije. Kajti posojilo bo dejansko prisilno: gospodarski rezervni skladi zasebnih denarnih zavodov in javnih ustanov, kakor zlasti socialnih zavarovalnih zavodov bodo pritegnjeni v prvi vrsti. Pokazali smo že večkrat na to, kako so do zdaj privilegirani denarni zavodi, kakor Poštna hranilnica in Hipotekarna banka, dejansko samo sesali denar iz Slovenije in ga odvajali na jug. Pokazali smo tudi, kako je to odvajanje povzročilo pri nas zadnjo hudo gospodarsko stisko in zastoj našega gospodarstva. Poudarjali smo vzročno zvezo med tem zastojem in brezposelnostjo v Sloveniji, kjer bi je bilo najmanj, če bi mi smeli gospodariti s svojim denarjem sami, kjer je je pa največ, ker tega ne smemo. In pokazali smo zlasti na nasledek te brezposelnosti, ko se mora naš človek zaradi nje seliti na jug, dostikrat v prav obupne razmere, nad čemer imajo seveda jugosloveni svoje nacionalno veselje, saj upajo, da bo tako čimprej padlo prebivalstvo Slovenije od dvanajstine na prerokovano dvajsetino, pa tako naprej.

Očitno je torej, da se bo s tem posojilom slovenski denarni trg še bolj oslabil.

Po doslej običajnem ključu dobi Slovenija kake 3% denarja, dovoljenega za javna dela. V tem primeru torej bi dobila vsega skupaj od štirih milijard kakih 120 milijonov.

Vrtni bo pa morala samo na glavnici po davčnem ključu 16%, torej namanj 640 milijonov.

K temu znesku pa pridejo še 6% obresti. Pri tridesetletnem odplačevanju bodo znašale torej samo tiste obresti, ki jih bo morala plačati po zgorajšnjem ključu Slovenija, blizu 100 milijonov. Samo na obrestih bo morala torej Slovenija plačati skoraj toliko, kolikor bo vsega dobila.

Očitno torej Slovenci ne moremo biti za tak način najemanja posojil. In če se že državno posojilo skupaj najame, razdeliti ga je treba tako, da bodo dobile posamezne pokrajine tisti delež posojila, ki pride nanje glede na davčni ključ.

Nikakor pa ne gre, da bi bilo to posojilo samo nov način, pospeševati ene pokrajine na škodo drugih. Ali bolj določno povedano, da bi Slove-

nija spet samo plačevala in se tako pogrezala v čedalje večjo uboštvo.

Sicer nam pa tudi ta načrt s strahovito nazornostjo pojasnjuje nauk, ki ga razlagamo že leta in leta: v kakšno brezno so nas pahnil ti tisti jugoslovenci, ki so glasovali za vidovdanske ustavo, kako tega centralističnega prekletstva ni in ne bo konec, dokler bo še kak unitarist imel besedo, in kako brezmišlno je pričakovati zboljšanja, dokler ni jugoslovenstva kraj.

Kajti zapomnimo si: to se godi in tako, ko »zmaguje« ž dvajseto leto jugoslovenska nacionalna misel in ko se že dvajseto leto zmeraj znovala razlaga, da bo prav to leto in ta hip konec neenakopravnosti in zapostavljanja in krivic.

Resolucija slovenskih študentov v Pragi

ki je bila soglasno sprejeta na ustanovnem sestanku Akademskega društva »Slovenija«.

Na spomlad narodov leta 1848 so napredni slovenski študentje na Dunaju osnovali društvo »Zedinjeno Slovenijo« z namenom, buditi narodno zavest in braniti slovenske pravice pred tuji. Danes, čez 90 let, smo se zbrali slovenski dijaki v Pragi na ustanovni sestanki društva »Slovenija«, ki ga imamo za nujno nadaljevanje nekdanje »Zedinjene Slovenije«, kajti današnje razmere in prizadeve slovenskega naroda so v marsičem podobne revolucionarnim letom 1848.

Ker vidimo v tujini svetovni in domači političen položaj mnogo ostreje in stvarneje, kot morda vi, tovariši v domovini, smo se zato strnili brez ozira na versko in politično pripadnost v eno vrsto, pripravljeni žrtvovati vse svoje sile v slovenske kulturne, socialne in narodno obrambne namene.

Poleg tega smo si nadeli nalogo seznanjati demokratično češkoslovaško javnost z našo kulturo in jo zainteresirati za slovenske razmere. Nočemo, da bi prijateljstvo obeh narodov bilo le kos papirnate pogodbe. Danes sta si usodi Slovencev in Čehoslovakov ne le podobni, temveč tesno povezani.

Da bi pa mogli svojo zadano nalogo povoljno in stvarno izvršiti, vas pozivamo, da nam v tem pogledu čim bolj pomagate. Hočemo biti glasniki slovenskega naroda in ne le inteligenčni izkoreninjenci. In to bomo lahko le tedaj, če bomo vsi, tako vi kakor mi, dovoljno poučeni o osnovnih vprašanjih našega delovnega ljudstva. Kajti narodnostno-kulturna in socialna vprašanja se ne dajo oddvojiti.

Tovariši! Mi v Pragi smo z združitvijo storili prvi korak k splošni narodni koncentraciji, ki je v današnjih grozečih časih nujnost. Hočemo vam biti zgled. Pozivamo vas, da tudi vi likvidirate medsebojne ozkosrčne politične spore, da se strnete na demokratični osnovi v mogočno vrsto slovenske inteligence. Tok zgodovine nas ne sme najti, kot vselej doslej, razkosane in nepripravljene.

Nekaj pogledov nazaj

Spisal Hinko Sevar. — (Dalje.)

Zasavci so poznali Francoze iz lastnega opazovanja. Ko je počil glas, da prihajajo, je zavlada po vsej zagorski dolini silen strah. Nič čudnega, saj se je govorilo in pisalo o njih samo najslabše. Prve predstraže so našle vse hiše zaprte, nihče se ni upal na prosto; vse v pričakovanju pokolja in strašne smrti. Prišli so čez Trojane, Kolovrat, Medijo-Izlake v Zagorje. Bila je samo krajevna posadka, ki je imela nalogo, da varuje cesto Trst-Dunaj in uredi promet na Savi. Strah pred njimi se je izkazal kot neupravičen, ljudstvo jih je že po kratkem času prav vzljubilo. Ob njih odhodu so se mnogi jokali, vedoč, da se vračajo spet prejšnji hudi časi. Mnogim so se šele sedaj odprle oči.

Za moje mladosti je bilo precej takih letakov še ohranjenih. Kadar je kdo katerega bral na glas ali ga pripovedoval na izust, je ded vselej ugovarjal jezno: To ni res, to je laž! Bom ja vedel, saj sem jih poznal; vse je izmišljeno. Bogatini so si izmišlili. Potem je razlagal, zakaj so tako pisali. Stric je večkrat pravil, kako je modroval ob takih prilikah. Saj še danes lažejo, ko imamo železnico in brzovoz, je dejal; takrat so še laže, ko ni bilo ne tega ne onega, pa ljudje vendar niso verjeli tako hitro, kakor danes.

Nekaj takih letakov smo imeli tudi pri nas doma. Kam so se porazgubili, ne vem. Morda ima še kdo katerega. Lani sem videl enega na časnikarski razstavi. Menda je last ljubljanskega muzeja. Državna študijska knjižnica nima, kolikor vem, nobenega. Po dolgem trudu sem iztaknil dva. Mogel pa sem dobiti samo prepis. V naslednjem ju priobčujem v izvirnem besedilu po takratnem pravopisu. Prvi se glasi:

I.

ŠHALOSTNA PESEM OD LUDWIKA FRANZOSKIGA KRALLA

Duej Leiti je she minilu,
Kar se je letu godilu.
Ludvik Krall je biu en dan
U Paribu ob glau djan. Rep.¹

V nadi, da naš poziv iz tujine v domovini ne bo naletel na nerazumevanje, vas tovariško pozdravljamo

slovenski študentje v Pragi.

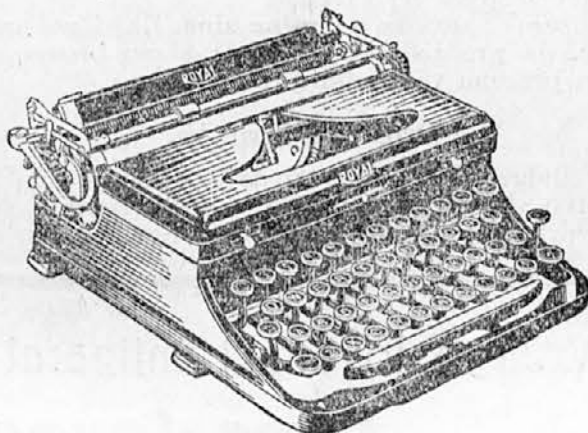
Spominjajte se tiskovnega sklada tednika »Slovenija«!

Prepričane Slovence, ki jim je slovenstvo zapoved vesti in pravosti, prosimo, da podprejo razširjevanje čiste slovenske misli s tem, da nakažejo primeren znesek za

tiskovni sklad
našega tednika »Slovenija«.

„Gozdarski vestnik“

Pred kratkim je začel izhajati obzornik, kakor se sam opredeljuje: »mesečni strokovni list za gozdarstvo, lesno industrijo in lesno trgovino«. Obzornik je razveseljiv v več pogledih. Predvsem spričuje, da se hoče slovensko narodno življenje na vseh poljih in področjih bolj in bolj postaviti na svoja domača tla, na tista tla, iz katerih je edino mogoče res uspešno in rodovitno delo. Pomemben je pa obzornik tudi in zlasti za slovensko narodno gospodarstvo. 47.13% plodne površine tuzemeljske Slovenije je pokrite z gozdovi. In gozdovi, les, to je ena izmed tistih redkih panog slovenskega gospodarstva, ki je res aktivna. Pri tem je treba upoštevati tudi socialno plat te pridobitne panoge. Kajti pri večini drugih aktivnih vej in vejic našega gospodarstva ali donos ni kdo ve kako znaten, ali pa je omejen na razmeroma majhen

VSE ZA PISARNO

dobavlja in popravlja

PRELOČ

LJUBLJANA sedaj Tyrševa 1 nasproti hotela Slon

So se bli skup pomenili
De bodo Kralla umorili.
Franzosi toku reko.
Ludwik Regirou nabo. Rep.

Tam v' Arest so ga bli diali,
Jen so Sveite² deršali.
De Ludwik Krall more umreit.
Nam bo bulshi koker preid. Rep.

Krall v' Arestu prebiua,
Jenu Souse preliua.
Deb ga kdo troshtou ga nej.
She Kraliza knemu nesmej. Rep.

Ludwik možno Shaluje
Kir letu premishluje,
Pred sem biu Krall jemenouan.
Sdej sem od ubeh Sanizhuan. Rep.

Sgubu Bem Kralleva Krouna,
Od STAulen sem od Throna
Sdej shje dergazhi nabo;
De bom mogu dat glavo. Rep.

Vikshi so toko Sklenili
Bomo Krala umorili
Sej smo mi modre glave
Sa Regiratt Deshelle. Rep.

Kralla nozhmo vezh jmeti
Mi ozhmo le frej Shiveti
Koker naßs uzhy ta Sveit.
Ludwik Krall pa more umret. Rep.

Sgodilu Be je blu kmalu
Kralla so ven pellali
Shnim gre dost taushent Ludi,
Frazos je na ubmileni. Rep.

Ube to Shlishala Kraliza.
Joka Sdihuje Brotiza
Ta je Shalost Kdu zhe Srezh,
Od Sdej je moj Ludwik prez. Rep.

Kral Bazheu Blavo jemati
Inu smerti se rounati.

krog oseb. Pri lesnem gospodarstvu pa je udeležen ne samo veliki posestnik, ampak tudi srednji in mali, in če bi ne bilo lesa, bi marsikom med temi zadnjimi sploh ne bilo gospodarskega obzora.

Toda prav ta mali in srednji gozdni posestnik ne znata po navadi umno gospodariti z gozdom in njegovimi proizvodi. Podvojili bi si lahko donos in dohodek, če bi dvignili gozdno gospodarstvo na tisto raven, ki je ob dobri volji in z nekaj pridnosti in delavnosti lahko in v kratkem času dosegljiva. Mali gozdni posestniki ne morejo nastavljeni strokovno usposobljenega in šolanega osebja. Kakor doslej, bodo morali pač tudi poslej gospodariti sami. In poleg predavanj strokovnjakov jim bo strokoven obzornik omogočal, da gredo tudi v gozdnem gospodarstvu s časom, to se pravi, da bodo znali izrabiti tehnična in gospodarsko organizatorna izkustva, dognana pri nas in drugod.

Vsebina doslej izšlih treh števil »Gozdarskega vestnika« nam prča, da bo kos zadani si nalogi. Samo nekaj sestavkov navedimo: Razmišljanja o pogozdovanju, Lega hlodov v jarmeniku, Delitev gozdov, Razvoj gozdarstva in lova v Sloveniji. Obzornik ima stalno »Dopisno gozdarsko posvetovalnico«, prinaša statistične podatke, opozarja na zakonite predpise in okrožnice, lotil se je tudi pripravljalnega dela za slovenski gozdarski slovar. Skratka: pouk nudi o vsem, kar utegne zanimati gozdarja in lesnega kupca.

Želimo torej obzorniku in njegovim sodelavcem tvornega in npravnstvenega uspeha. A vsi, ki so gospodarsko ali sicer povezani s slovenskim gozdom, naj pristopijo v njegov krog. V korist našega gospodarstva, pa tudi v — lastno korist.

Uredništvo in uprava sta v Mariboru, Kopalska ulica št. 6.

Poljaki in manjšine

Med tistimi narodi, ki se nočejo iz zgodovine prav nič naučiti, so tudi Poljaki. Poldrugo stoletje so trpeli pod ruskim caristično-pravoslavnim pritiskom. Človek bi mislil, da vedo, kaj se pravi, biti v manjšini in zaradi tega trpeti in biti poniževan. Poljakom pa se menda zdi, da imajo samo oni pravico biti nezatirani, in da zaradi tega smejo zatirati druge. In danes so malokje manjšine, ki bi bile huje zatirane od tistih, ki žive v poljski republiki.

Ko se je začelo na Češko-Slovaškem avtonomistično gibanje, so se takoj priglasili tudi Poljaki. 80.000 jih je, mnogo manj, kakor Čehov na Poljskem. Imajo pa več pravic, več šol, več narodne svobode ne samo, kakor Čehi, ampak tudi kakor milijoni Ukrajincev in Belorusov na Poljskem. In medtem ko se zdi Poljakom samoobsebnost, da ne gre velikim manjšinam Čehov, Ukrajincev in Rusov na Poljskem nobena pravica do avtonomije, štejejo za prav tako samoobsebnost, da gre taka pravica neznatni njihovi manjšini na Češkem. In namesto, da bi šli z dobrim zgledom naprej in dali

Takrat je biu Hrum Straßhan
Koker deb biu Bodn dan. Rep.

Potem Bo mu glavo ubseli,
Eni so jokat Bazheli,
Eden biu glavo pobrau.
Folku kaßhe jen je djau. Rep.

Poglejte letu je glava,
Ludwika Kralla ta prava,
Ta je nash Sadni Krall biu.
Katir je Bdej to kri preliu. Rep.

Kaj so she Franzosi strili,
Tudi Krallizo so umorili.³
Ostalo duoje Otrok.
Taiste pa potroshtej Buh. Rep.

O Vi nabrezhni Tirani.
Kaj pa bode enkrat B uami,
Kir se na boite Boga.
Sej Bte Bhe ubedni pekla. Rep.

Krala, Kralizo umorili,
Pravo Viro Bapußtili
Ozhite le Bhiveti frej.
Gorje vam na vekomej. Rep.

Pred Bte bli dobri Christiani,
Sdej Bte hudobni Tirani,
Ußse tega Bte urßah vi,
De je tulku prelite Kry. Rep.

Straßhna Voiska ta nam kaßhe,
To grosno tiranßtvo vaßhe,
Kulk taußhent lepeh Ludi
Frazoska Voiska umori. Rep.

O Bog ti Fronza⁴ obvarej.
Franzoßa pa oißtro vdari
S tojo mogozhno Roko,
De voiska konzhana bo. Rep.

¹Ludvik XVI. je bil usmrčen 17. januarja 1795; iz tega bi se dalo sklepati, da je pričujoča pesnitev iz l. 1795. —
²Sveite = posvete, posvetovanja. — ³Marija Antoinette, usmrčena 16. oktobra 1793. — ⁴Franc II., od 1792. nemški cesar; od 1804. kot Franc I. prvi dedni cesar avstrijski.

svojim manjšinam samo drobec tistih pravic, ki jih zahtevajo za Poljake na Češkem, se jim ta dvojna mera zdi tako samoočesna, da imajo že za vtikanje v poljske zadeve, če jih kdo na te osnove vsake pravičnosti samo opozori.

Dvojna npravičnost, npravičnost tiste nerodovite in domišljave poljske šlahte, ki je že enkrat Poljsko pogubila.

Poučno je v tem pogledu pismo iz Varšave, ki ga prinaša »Prager Presse«. Dopisnik navaja, kako »narašča« št. Poljakov na Češkem. Naraščanje je to seveda, ki ga vidi samo poljski tisk. Iz 80.000 so jih naredili pred tremi leti 125.000, pred tremi tedni pa že 150.000. Zunanji minister Beck pa je v razgovoru z angleškimi časnikarji pomnožil to število na okroglo 250.000. Dopisnik pa opozarja, da je Poljska vse prej, kakor narodno enotna. Tudi po uradni poljski statistiki ima Poljska 31,1%, Češko-Slovaška pa 33,8% manjšin. Poljska statistika pa šteje na podlagi ljudskega štetja iz leta 1931., ki so ga Poljaki sami napadali, 22 milijonov Poljakov, 4,4 milijona Ukrajincev, 2,7 milijona Židov, 1 milijon Belorusov, tri četrt milijona Nemcev in 1 milijon drugih. Ukrajinci seveda ugotavljajo, da jih je najmanj 6,3 milijona, Belorusi se cenijo na 2 milijona, Nemci na 1 milijon, Židov je bržkone več ko 3 milijone. Opozicija opozarja zato, da utegne ta avtonomistični nauk kedaj služiti poljskim manjšinam v boju za pravično avtonomijo, kajti navsezadnje ima 6,3 milijona Ukrajincev na Poljskem vsaj toliko pravice do avtonomije, kakor 80.000 Poljakov na Češkem. In Ukrajinci nimajo nobene visoke šole, njihovi ljudje nimajo dostopa v državno upravno službo, gospodarsko so zapostavljeni in izkoriščani, — zgolj stvari, ki so znane tudi drugje, kjer se morajo manjšine boriti za svoje pravice.

Ne bo miru in sporazuma med slovanskimi narodi, in beseda o slovanski vzajemnosti ostane puhlica, ki z njo krijejo razni politični preužitkarji in koritarji svoje umazane nagibe in namene, dokler bo en slovanski narod izkoriščal drugega, dokler ne bo imel vsak slovanski narod pravice, da sam odloča o svojih stvareh in da zavrne vsakega, ki bi ga hotel zlasti gospodarsko izrabljati.

Zato pa so tudi največji dejanski nasprotniki pravi slovanske misli in vzajemnosti tisti, ki delajo nasprotno.

Pri nas so to seveda jugoslovenci.

Mali zapiski

Prepovedan list

Prepovedano je širiti in prodajati št. 13 lista »Naš kovinar« z dne 3. 4. 1938 zaradi sestavka »Za pet krepkih minut« in zapiska »Italija in Jugoslavija«.

Skomine po novih fondih.

Na občnem zboru Privilegirane agrarne banke so tožili, da primanjkuje denarja za kmetijske kredite. Za to bi bilo treba osnovati seveda takoj nov fond za kmetijski kredit. Razen tega bi bil potreben še fond za pospeševanje kmetijstva.

Saj znajo, res znajo: doli bi ju upravljali ra-

zni finančni talenti, Slovenci in Hrvatje bi pa plačevali vanju.

Sicer pa, ko že dobimo vsako leto kakih deset novih fondov, zakaj pa ne bi še ta dva. Saj je to najboljši način, dobivati denar, za katerega se preračuna in dovoljenja ni treba.

Jugoslovanski unitarizem.

Privilegirana agrarna banka je do konca leta 1937. dala dolgoročnih neposrednih posojil v skupnem znesku 609.421.704 dinarjev.

Na dravsko banovino odpade od teh posojil samo znesek 87.000 dinarjev.

V odstotkih znaša to 0.0142!

Nacionalni unitarizem.

Na zborovanju celjskih trgovcev je poročal tajnik Coklin tudi o veleblagovnici Tata, ki ima sedež seveda v Belgradu. Njen promet znaša na dan od 200 do 300 tisoč dinarjev. Na davkih je pa plačala v desetih mesecih samo 1500 dinarjev!

Jugoslovanski žarki.

Svetel žarek je bilo po mnenju »Branika« od 11. pr. m. poročilo Rdečega križa v Ljubljani, da je plačala Slovenija doslej tej ustanovi 2.770.000 dinarjev, prejela pa 3.374.000 dinarjev. In še se mu je mudilo pristaviti, da je pričakoval pri tej priložnosti posebne izdaje tudi našega lista.

Pa ni bilo treba niti posebne izdaje, takoj eden pozneje smo pokazali bolj mimogrede, da je tudi ta obračun, kakor vsak, ki prihaja iz osrednjih naprav, pristno jugoslovanski. To se pravi, da Slovenija seveda več daje Rdečemu križu, kakor pa prejema od njega.

»Branik« seveda o tem ne zine. Kajti pokazalo bi se, da gre tisti svetli žarek skozi brozgo, pa zgubi pri tem vso toploto in svetlobo.

Društvo »Masaryk«.

V Belgradu se je 27. letošnjega marca osnovalo društvo »Masaryk«. Pravila so sestavljena v vseh treh državnih jezikih, v srbsčini, hrvaščini in slo-

venščini, in njihovo besedilo je natisnjeno vzporedno. Namen društva je po pravilih delo v smislu Masarykovih načel. Vrednotiti društva za zdaj ne moremo, saj vsakdo ve, da včasih društva ob najlepših pravilih ne naredijo nič posebnega. Upajmo, da ne pojde društvo po poti kake jugoslovenske nacionalne organizacije, ki govori o pravičnosti, da laže dela krivico. Sodili bomo društvo pač po delu. H koncu naj še omenimo, da bi po pravilih, če bi društvo prenehalo obstajati, pripadla vsa imovina »Savezu« Sokola kraljevine Jugoslavije.

Korpar Rezi, Teorija o dnevih plodnosti in neplodnosti.

Drobna knjižica g. Rezi Korpar, ki je pod gornjim naslovom izšla pred nekaj tedni, je uspel poskus popularizacije znane Knaus-Oginove teorije, ki jo imajo še danes nekateri za sporno. Pisateljica knjižice pri tem navaja med drugim tudi mnenje znanega vojaškega zdravnika dr. Mateja S. Justina, ki pravi: »V praksi se je Knaus-Oginova metoda izkazala, zametujejo jo le tisti, ki je niso študirali.«

Knjižica se naroča pri g. Korpar Rezi, Celovška cesta 56, Ljubljana, in stane 2 dinarja.

Občni zbor uradnikov p. t. t. strok.

Prejeli smo:

Dravska sekcija Združenja uradnikov p. t. t. stroke bo imela v Ljubljani 10. aprila tega leta ob 14. uri v dvorani hotela »Metropol«, Masarykova cesta v Ljubljani, svoj redni letni občni zbor.

Predavanje »Slovenskega društva«.

»Slovensko društvo« priredi v torek 26. aprila ob 20. uri v Beli dvorani hotela »Uniona« javno predavanje.

Predaval bo režiser Ciril Debevc o predmetu:

»Osnovna vprašanja slovenske gledališko-kulturne politike«.

V Jugoslovanski knjigarni si naročite sledeče knjižne zbirke:

Leposlovno knjižnico Ljudsko knjižnico Zbirko domačih pisateljev Zbirko mladinskih spisov

za malenkostne mesečne obroke. Zahtevajte naš Vestnik, ki ga pošljemo brezplačno z natančnimi podatki.

JUGOSLOVANSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI

Janez Kocmur:

K Tumovim spominom

(Nadaljevanje)

Dr. Tavčarja si je že Ivan Hribar po pravici privoščil v svojih Spominih. Še bolj ga je orisal dr. Tuma. Nopravilna zgodovina, kadar jo dobimo, ga bo postavila precej niže, v sosedstvo Dimnikovo. Dosti grehov tega ima on na vesti. Dimniku bo moralo biti marsikaj spregledano, upoštevajoč, da je bil odvisen. Dr. Tavčar je bil pa svoboden mož, ki se je vrh vsega še ponašal s svojim gorjanstvom.

Mnogo je zlaganega v današnjih slavospevih. Čas še ni pometel z vsemi maliki, veliko se jih še trdovratno upira na obeh tiri. Samogibno so prišli do namišljene veljave, kakor dedič, ki mu brez oporoke pade v roke bogastvo strica. Šušmarji, ki jih je potisnil gol slučaj, da so prevzeli na meji vlak od prednika, zadetega od kapi. Muha je sedla volu na rog, se oholo ozrla na okrog, pa dejala: Mi orjemo...

Dasi iz poročila za l. 1914—15 še nisem vsega izčepal, se vračam k onemu za l. 1915—16. Tudi s tem se morem pobaviti le površno. Velik del v njem zavzemajo razlage in pozivi na podpisovanje vojnih posojil, denarne zbirke in darovanja raznih predmetov v vojne namene. Mogočna monarhija je namreč imela dovolj sredstev za moralno orožje in strelivo, ni jih pa imela za ranjence in bolnike, za vojne pohablence, vdove in sirote; za te je beračila celo med šolsko mladino. Uvedli so redne »vinarske zbirke«, zabijanje žebeljev v lesene »brambne ščite« in »može v železu«, prodajali razne znake, kronske »spominske listke«, zemljevide »Flottenvereina« itd. Šolsko mladino so vpregli, da je zbirala in donášala kunje, papir, kovine, kosti, bukovno, robidno in borovnično listje, koprive, sadne koščice itd. Cunj, papir in ko-

prive so predelavali v raznovrstne tkanine, bukovno listje mešali med tobak, robidno in borovnično listje je služilo namesto čaja. Iz sadnih koščic so stiskali olje. Za posnemanje pičle maščobe iz pomij so izumili posebne priprave, maščobne zbiralnike, »Fettsammler«. Eden takih je bil položen v zemlji pred gluhomemnico na Zaloški cesti, ki je služila kot vojaška bolnišnica. Ob vročih dneh je silil iz tiste greznice neznošen smrad, »kakor bi žgal kraške gade«, so rekali vojaki. Tekočina, ki se je tu zbirala, je bila prava gosta črna gnojnica. Kam so jo pošiljali in kako so jo porabljali, mi ni znano. Take, kakor je bila, bi še svinje ne marale.

Na strani 65. je ponatisnjena okrožnica šolskega vodstva, ki pravi: »Minuli teden se je nabiralo za Rdeči križ. — To so bila darila, zdaj se zopet nabira — to pa ni darilo, to je posojilo — to je denar, ki ga neizogibno potrebuje država, da spelje vojsko do konca zmage. Ta denar potrebuje država za neštivilne vojaške in vojne potrebe, potrebuje ga za zdravnike in zdravila, za preskrbo živil, za plače uradnikom itd.« — Agitacija za vojna posojila.

Da bi bila tedenska denarna darila, »vinarske zbirke« učencev, bolj uspešna, so na str. 53 do 57 po priporočilu c. kr. deželnega šolskega sveta od 17. decembra 1915, št. 6766, obširna navodila, ki jih morem navesti le v močno skrajšanem izvlečku; glase se:

»Da pridemo v šoli do prihrankov, naj se rabijo po vseh šolah samo najpotrebnejše knjige; nabavljanje drugih knjig in pripomočkov se od učencev ne sme zahtevati. Dalje se sme uvesti le toliko zvezkov, kar jih je neogibno potrebnih; priporočaj naj se tudi popolna izbira papirja. Šolske in domače vaje naj se omeje z ozirom na njih število in obseg. Uporaba tablic za šolske in domače vaje je z ozirom na draginjo papirja zopet dovoljena. Mladina naj se navaja na ekonomično upo-

rabo pisal in svinčnikov. Barve in barvasti svinčniki naj se rabijo v ljudski šoli le v višjih razredih. Raba radirk naj se omeji. — V dosego prihrankov v domači hiši naj se otroci popolnoma odvadijo sladkarij. Denar, ki bi se izdajal za sladkarije, naj se obrne za darila učencev. Obleka naj se večkrat in dobro osuši ter skrbno zakrpa, da bo dobra še po končani vojni (!)... Pomislite, da si samo z vzdržljivostjo, t. j. zmernostjo v jedi in pijači, s preprosto obleko prihranite vsak teden par vinarjev za »tedenska darila učencev«... Sodelujte povsod, kjerkoli se vam nudi prilika za varčevanje v domači hiši, in prosite svoje starše, sorodnike in svoje znance in nekdanje součence svoje šole, da se tudi udeležijo s prostovoljnimi prispevki vaših »tedenskih daril«, ki naj postanejo prava ljudska darila... Pozivljamo vas še enkrat« itd.

Vprav strokovnjaška navodila za beračenje, ki bi ne mogla izdati bolj pretkanih nobena poklicna beraška organizacija. V poročilu je natisnjena z notami vred tudi »Pesem o vinarjih«, ki jo je zložil dr. Mihael Opeka, uglašbil pa dr. Fr. Kimovec. Zaradi te pesmi je stopil dr. Opeka po vojni v popolno zatišje.

Navaden žebelj v »brambni ščit« je veljal 20 vinarjev ali 7 žemelj, če bi se bile dobile. O tem pravi Dimnik na str. 50.: »Ni pa treba, da bi moral prinesiti seboj vsak učenec kar 20 vin.; dovelj je, če prinese samo 10, 5, 2 ali celo 1 vinar, da bo le deležen tega dela usmiljenja in ne beseške te ljubezni.« In to je naš namen! Kar se bo manj nabralo, kar je določeno za vsak žebelj, to bo dodal naš velespoštovani gospod župan iz svojega dispozičijskega fonda. — Akcija je izpadla prav klavrno; prišla nista na učenca niti 2 vin. — dokaz, kako velika je bila stiska že leta 1915., šele v začetku drugega leta vojne.

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.